

fol. 66^r. κληρονόμω ὡς μὴ γεγραμμένον, ἵνα ὅστις ἄλλον
[folium
usum
perit] ὀφείλειν βλέπειν ἐνόμισεν αὐτὸς τῆς ἰδίας ζημίας
αἰσθῆται τὸν τρόπον.¹ c. 25. C. VI, 37.

heredi tanquam non scriptum, ut quicumque nocendum putaverit alteri ipse proprii damni sentiat modum. c. 25. C. 6, 37.

B. λγ'. ^ω
Διγ' | ^τ
τ. β'. ^ε

ΤΙΤΛΟΣ Ε', ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΔ'

π χρήσεως παρόδου καὶ οὐκίσεως καὶ ἐπουργίας κατὰ ληγάτον ἢ πίστει καταλιμπανόμενον δοθέντων.

TITULUS V, LIBRI XLIV

l. 33. Dig.
l. 2.

de usufructu actus et habitatione et operis per legatum fidei commissum relictis.

α'. Χρήσις παρόδου ἢ δημοσίας ὁδοῦ ἢ μονοπατίου ἢ ὑδραγωγίου οὐ ληγατεύεται· δουλείας γὰρ οὐκ ἐστὶ δουλεία· ὅμως μέντοι ὁ κληρονόμος ὀφείλει τῷ τοιοῦτῳ ληγατερίῳ παραχωρεῖν πορεύεσθαι καὶ ἐλαύνειν καὶ ὕδωρ ἔλκειν ἀσφάλειαν λαμβάνων, ὡς ἐὰν ἀποθάνῃ ἢ ἀπὸ μεγάλης αἰτίας καταστάσεως ἐναλλαγῆν πάθῃ, ἀποκαθίσταται ἢ δουλεία: — fr. 1. D. 33, 2.

Usufructus actus, vel viae vel itineris vel aquaeductus non potest legari: servitutis enim non est servitus: tamen heres debet tali legatario concedere transire et agere et aquam ducere; cautionem accipiens, ut, si moriatur aut ex magna causa capitis deminutionem patiat, restituatur servitus.

fr. 1. D. 33, 2.

βγ'. Ἐὰν πολλοὺς ἔχων ἀπελευθέρους εἶπω ἐν τῇ διαθήκῃ καταλιμπάνω οὐκίσειν ἐκεῖνοις οὐδ' ἐν ἐν τοῖς κωδικέλλοις ὀνομάσω, καὶ μηδένα ὀνομάσω, ἄχρηστον τὸ ληγάτον. fr. 18 ib.

Si plures habens libertos dixero in testamento: relinquo habitationem eis, quos in codicillis nominavero et neminem nominavero, inutile [est] legatum. fr. 18.

κβ'. Ἐὰν ληγατεύσω τῇ γυναικί μου τὰς προσόδους τῆς οὐσίας μου ὅλων τῶν ἐνιαυτῶν, οὐ διαβαίνει τὸ ληγάτον εἰς κληρονόμους αὐτῆς. fr. 22 ib.

Si legavero uxori meae reditus domus meae omnium annorum, non transit legatum in heredes eius. fr. 22.

κγ'. Ἐὰν ληγατεύσω τῇ γαμετῇ μου χρήσιν καὶ μετὰ τὸ νεμεθῆναι εὐρεθῇ ἀθέμιτος ὁ γάμος, ἀναδίδεται εἰ τι ἔλαβεν: — fr. 27 ib.

Si legavero uxori meae fructum et postquam possederit inventum fuerit illicitum matrimonium, restituitur quidquid ceperit. fr. 27.

λ. Ἐὰν ληγατεύσω τῇ γυναικί μου χρήσιν ἕως οὗ τὸ ἱκανὸν αὐτῇ γένηται ἐπὶ τῇ προικί, καὶ ὁ εἰς κληρονόμος κατὰ τὸ ἴδιον μέρος ποιήσῃ τὸ ἱκανόν, κατὰ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἡ χρήσις φθεῖρεται· τὸ αὐτὸ ἐστὶ καὶ ἡ γυνὴ ἐνεπόδισε γενέσθαι τὸ ἱκανόν: — fr. 30 pr.

Si legavero uxori meae fructum donec satis ei fiat pro dote et unus heres pro portione sua satis fecerit, pro eius parte fructus cessat. idem est quoque si per mulierem stetit ne satis daretur. fr. 30 pr.

Ἐὰν ἔχων δύο θυγατέρας καὶ υἱὸν μαινόμενον γράψω αὐτοὺς κληρονόμους καὶ τὴν χρήσιν τοῦ μέρους τοῦ μαινομένου ληγατεύσω τῇ μίξ' εἰπὼν αὐτῇ ὑπὲρ τούτου τρέφειν καὶ φυλάττειν αὐτὸν ἕως οὗ ὑγιάνῃ, τελευτῶντος αὐτοῦ ἐν τῇ μανίᾳ, μένει ἡ χρήσις — — — ἐβουλήθη: — fr. 32. § 6.

Si habens duas filias et filium furiosum scripsero eos heredes et usumfructum portione furiosi uni [ex filiabus] legavero, dicens eam [debere] hunc alere et servare donec convalescat, cum is in furore mortuus fuerit, remanet ususfructus — — — fr. 32. § 6.

Οὕτως εἶπον τοὺς γέροντας καὶ ἀσθενεῖς μου ἀπελευθέρους ἐν τοῖς τόποις, οἷς εἰσὶ, θέλω γηροκομεῖσθαι· δοκῶ λέγειν οὕτως αὐτοὺς διάγειν ὡς ἐν ζωῇ μου διῆγον. fr. 33. § 2.

Sic dixi: „senes et infirmos libertos meos in locis, ubi sunt, volo senescere“: dicere videor eos ita vivere [debere], ut in vita mea vivebant. fr. 33. § 2.

ΤΙΤΛΟΣ Ζ', ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΔ'

περὶ προικὸς ἀντιληγατευσθείσης.

α'. Τῷ ληγάτῳ τῆς προικὸς ἐκεῖνα περιέχεται ὅσα τῇ περὶ τῆς προικὸς ἀγωγῇ. [fr. 1 pr. D. XXXIII, 4] ὅθεν ἐὰν συμφωνηθῇ ἵνα τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ κοινῷ παιδί προτελευτῶντος μείνῃ παρὰ τῷ ἀνδρὶ ἢ προικῷ,

TITULUS VII, LIBRI XLIV

de dote relegata.

Legato dotis ea continentur quae dotis actione. [fr. 1 pr. D. XXXIII, 4] Quare si conveniatur, ut, viro communi filio [relicto] praemortiente, maneat apud viri (heredem) dos, quoniam inutile est pactum con-

¹ habet Syn.
Basil. T. VII.

ἐπειδὴ ἄκυρόν ἐστι τὸ σύμφωνον, καλῶς αὐτῇ ληγατεύεται ἢ προῖξ· [τὸ γὰρ εἰρ]ημένον, ὅτι παίδων ὑπόντων δύναται χείρων ἢ τῆς προ[ικὸς αἰρεσι]ς γίνεσθαι, τότε χώραν ἔχει, ὅτε ἐν τῷ γάμῳ ἢ γυνῇ τελευτᾷ ἢ διαζυγίῳ διαζεύγνται. [fr. 1. § 1.] τὸ δὲ ληγάτον πλέον ἔχει, ὅτι παραχρημα ἀπαιτεῖ τὴν προῖκα καὶ οὐ μετ' ἐνιαυτὸν, [fr. 1. § 2] ὡς ἢ περὶ τῆς προικὸς ἀπαιτήσεως ἀγωγῇ, καὶ οὐκ ἀπαιτεῖται ἢ γυνῇ τὰ δωρηθέντα αὐτῇ ἐν τῷ γάμῳ τοῦ ἀνδρὸς ἐφησυχάσαντος. [fr. 1. § 3.] τὰ μέντοι παρὰ τῆς προικὸς ἀναγκαῖα δαπανήματα, ἐπειδὴ ἰδίῳ δικαίῳ τὸ ποσὸν αὐτῆς, οὐ μὴν αὐτὰ τὰ πράγματα μειοῦσι, [fr. 1. § 4.] τὸ ληγάτον ἐλαττοῦσιν, ὥσπερ καὶ ὅτ' ἐδόθη ἐν τῷ γάμῳ τῇ γυναικὶ προῖξ ἐφ' ὧν ἔξεστι θεμάτων καὶ ὅτε τὰ ἀδιατίμητα φθείρονται. [fr. 1. § 5.] εἰ δὲ καὶ ὁμολογήσασα γυνὴ προῖκα μὴ δώσει, καὶ τελευτῶν ὁ ἀνὴρ ληγατεύσῃ αὐτῇ τὴν προῖκα, οὐδὲν ἀπαιτεῖν δύναται, πλὴν ἐλευθερωθῆναι τῆς ἐνοχῆς. [fr. 1. § 6.] εἰ γὰρ καὶ ληγατεύσω ἑκατὸν νομμᾶ ἃ ἔχω ἐν τῇ ἀρκλᾷ ἢ ἄτινα ὁ δεῖνά μοι παρέθετο καὶ μὴ εὐρεθῶσιν, οὐ κεχρεώσθηται. fr. 1. § 7.

Ἐὰν ληγατεύσω τῇ γυναικὶ μου τόνδε τὸν ἀγρὸν εἰπὼν δι' αὐτὴν αὐτὸν¹ κτήσασθαι, ἔρρωται· τὰ γὰρ προστιθέμενα δῆλῳ ὁμῶς² οὐ βλέπτει τὸ ληγάτον. fr. 1. § 8.

Ἐὰν ἐξωτικῶ ληγατευθῇ ἢ προῖξ ἐπὶ τῷ ἀποκαταστῆσαι αὐτὴν ἄλλῳ, οὔτε χώραν ὁ φαιλκίδιος ἔχει οὔτε τὸ ληγάτον τῆς ἀποκαταστάσεως ἰσχύει, εἰ μὴ τι πλέον αὐτῇ κατελείφθῃ: — fr. 1. § 12.

Ἐὰν ἀγρὸν προικιμαῖον ὁ ἀνὴρ μισθώσει καὶ ληγατεύσῃ τῇ γυναικὶ τὴν προῖκα, ἀσφαλίζεται τὸν κληρονόμον ὅτι συγχωρεῖ τῇ μισθωτῇ τὸ καρποῦσθαι κομιζομένη τὸ μίσθωμα.³ fr. 1. § 15.

Ἐὰν λάβω παρὰ τῆς γυναικὸς μου προῖκα τετρακοσίων νομμᾶ, διακόσια μὲν διὰ δύο ἀγρῶν διατετιμημένων, διακόσια δὲ διὰ γραμματειῶν, καὶ ληγατεύσω αὐτῇ ἀντὶ τῆς προικὸς ἑτέρους δύο ἀγρούς καὶ ἐξωθῶ τοὺς δοθέντας μοι παρ' αὐτῆς, καὶ ἀξιώσω μετὰ θάνατον αὐτὴν ἀποκαταστῆσαι εἴ τι ἐκ τῆς διαθήκης μου εἴληφε, τὴν προῖκα καὶ τοὺς καρπούς αὐτῆς ἀποκαθίστησι μετὰ κερδῶν καὶ τοῦ ἐμπαρουσιασμοῦ τῆς καταβολῆς τῆς προικὸς: — fr. 2 § 1.

Οὕτως εἶπον· „πλέον τῆς προικὸς διδότης τῇ γαμετῇ μου ὁ κληρονόμος διακόσια νομμᾶ.“ καὶ τὴν προῖκα δοκῶ ληγατεύειν. fr. 3.

ventum, recte ei legatur dos; nam quod dicitur, liberis intervenientibus deteriorem posse dotis conditionem fieri, tunc locum habet, cum in matrimonio uxor moriatur aut divortio separetur. [fr. 1. § 1.] legatum autem id amplius habet, quod statim repetit dotem et non post annum, [fr. 1. § 2] veluti de dotis repetitione actio et non repetuntur a muliere quae ei donata sunt in matrimonio, si vir conquieverit. [fr. 1. § 3.] circa vero dotem necessariae impensae, quoniam ipso iure quantitatem eius, non vero ipsas res minuunt, [fr. 1. § 4.] legatum deminuunt, sicuti et cum data sit in matrimonio mulieri dos in quibus licet casibus et cum res non aestimatae perierint. [fr. 1. § 5.] si vero eum promiserit mulier dotem non dederit, et moriens vir legaverit ei dotem, nihil petere potest, nisi ut liberetur obligatione. [fr. 1. § 6.] nam et si legavero centum nummos, quos in arca habeo, vel quos apud me ille deposuit, et non inveniantur, non debentur. fr. 1. § 7.

Si legavero uxori meae hunc fundum dicens propter eam illum [me] quaesisse, valet [legatum]: quae enim adduntur [rei] certae non nocent legato. fr. 1. § 8.

Si extraneo fuerit dos legata ut [eam] restituat alii, neque locum habet falcidia neque legatum restitutionis hic valet, nisi quid amplius ei relictum sit. fr. 1. § 12.

Si fundum dotalem vir locaverit et legaverit uxori dotem, cavet [uxor] heredi se permissuram conductori fructus percipere, cum accipiat mercedem. fr. 1. § 15.

Si accepero ab uxore mea dotem quadringentorum aureorum, ducentos per fundos aestimatos atque ducentos per nomina et legavero ei pro dote alios duos fundos et praeterea eos quos mihi dederat et rogavero eam, ut post mortem suam restituat quidquid ex testamento meo ceperit, dotem et fructus eius restituit cum lucris et repraesentatione in solutione dotis. fr. 2. § 1.

Sic dixi: „amplius quam dotem dato uxori meae heres ducentos aureos.“ et dotem videor legare. fr. 3.

¹ —ὁ cod. ² ἢ γὰρ προστιθέμενη δῆλη ὁμῶς cod.

³ ex scholiis Bas. F. Hb. Sed in cod. μισθῶι τῷ κ. unde textum verum restitui. Perperam in edd. μισθωτῶ.

9'. Οὕτως εἶπον „τὸν ἀγρὸν καὶ ὅσα γαμουμένη μοι δέδωκεν ἢ γυνὴ διατετιμημένα ἐν αὐτοῖς τοῖς εἴδεσιν ἀποδοθῆναι αὐτῇ θέλω“, δοκῶ καὶ τὰ διατετι[μ]ημένα καὶ τὰ ἀδιατίμητα ἀδιακρίτως ληγατεύειν αὐτῇ. fr. 9.

10'. Ὑποδεξά[μενος πα]ρὰ τῆς γυναικὸς μου διατετιμημένα προῖκα οὕτως εἶπο[ν] „ἐὰν ἢ γα]μετῇ μου πάντα τὰ πράγματα τῆς προικὸς αὐτῆς πρὸς τὸ προικῶν παραδῶ τῷ κληρονόμῳ μου, ληγατεύω αὐτῇ τὴν ποσότητα τῆς προικὸς καὶ τὸ νόμιμον“, καὶ συμβῆῖ τινα τῶν πραγμάτων διὰ τῆς χρήσεως ἀπωλέσθαι, τὰ περιλιμπανόμενα λαμβάνων ὁ κληρονόμος δίδωσι τὸ ληγάτον: —

fr. 12. D. 33. 4.

11'. Ἐὰν ὑπεξούσιος ὑποδέξεται προῖκα, καλῶς αὐτὴν γινόμενος αὐτεξούσιος ληγατεύει τῇ γαμετῇ καὶ μὴ κληρονομήσῃ τοῦ πατρὸς: — fr. 13.

12'. Ἐὰν παρὰ τῆς πενθερᾶς μου προῖκα λαβὼν αὐτῇ τὴν ἐπανάδοσιν ὁμολογήσω καὶ ληγατεύσω αὐτὴν τῇ γαμετῇ μου, οὐ δύναται ἢ γυνὴ ἀπαιτεῖν, εἰ μὴ δείξῃ ὅτι δις αὐτὴν ἠθέλησε¹ δοθῆναι: — fr. 16.

13'. Ἐὰν ληγατεύσω τῇ γυναικί μου εἴ τι ἠγόρασα αὐτῇ καὶ εἴ τι δέδωκέ μοι, λαμβάνει τὴν προῖκα εἰ μὴ τὸ ἐναντίον ἀποδειχθῇ βουληθῆναι: — fr. 17 pr.

B. λγ'. ι. ε'.

ΤΙΤΛΟΣ Η', ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΔ'

περὶ καλλονῆς ἢ ἐπιλογῆς ληγάτου.

Ἐὰν ἑκατὸν κεράμων οἴνου ληγατευθῇ ἐπιλογῇ καὶ ἐπιλέξωμαι ὄξος, οὐκ ἀναιρεῖται μοι ἢ ἐπιλογῇ εἰ μὴ ὅπερ ἐξελεξάμην εἶχεν ὁ διαθέμενος ἐν ἀριθμῶ οἴνου· ἀλλὰ τοῦτο ὅτε μὴ γευσάμενος ἐπελεξάμην: —² fr. 2. § 3. 3 D. 33, 5.

14'. Ἐὰν ἐπιλογῇ σκεύους ληγατευθῇ μοι καὶ — — — — — οὐκ ἀπόλλυται μοι ἢ ἐπιλογῇ, εἰ μὴ ἄρα καὶ ἕτερα γινώσκων εἶναι τῇ τῶν παρόντων ἠροκέσθην ἐπιλογῇ: — fr. 4.

15'. Καὶ ταῦτα μὲν, εἰ ἀπάτη τοῦ κληρονόμου τοῦτο γέγονεν ἢ τυχηρῶς: — fr. 5.

16'. Ἐὰν ἐπιλέξῃται ὁ ληγατάριος, οὐκέτι δύναται μεταμελόμενος ἕτερον ἐπιλέγεσθαι· ἅμα γὰρ τῷ εἰπεῖν τῆς δεσποτείας αὐτοῦ γίνεται τὸ ἐπιλέγειν: —³ fr. 20.

17'. Ἐὰν ληγατεύσω σοι δίσκου ἐπιλογῆν ἐκ τῶν ὄντων ἐν καιρῷ τελευτῆς μου λαμβάνεις ὅν [θέλεις] ἐξ αὐτῶν: — fr. 22.

Sic dixi: „fundum et quaecumque nubens mihi dedit uxor aestimata in ipsis speciebus restitui ei volo“, videor et ea quae sunt aestimata et quae non sunt aestimata indiscriminatim ei legare. fr. 9.

Cum acceperim ab uxore mea dotem aestimatam ita dixi: „si uxor mea omnes res dotis eius secundum dotis tabulas dederit heredi meo, lego ei dotis quantitatem et quod est legitimum“ et evenerit, ut quaedam ex rebus per usum perierint, ea quae supererint accipiens heres legatum solvet. fr. 12. D. 33, 4.

Si filiusfamilias acceperit dotem recte eam sui iuris factus legat uxori, quamvis heres patris non sit factus. fr. 13.

Si a soero mea dotem accipiens ei restitutionem promisero eamque uxori meae legavero, non potest uxor petere, nisi ostendat bis eam voluisse dari. fr. 16.

Si legavero uxori meae quidquid ei comparavi et quidquid dedit mihi, accipit dotem, nisi contrarium probetur voluisse [me]. fr. 17 pr.

TITULUS VIII, LIBRI XLIV

l. 33. t. 5.

de optionis vel electionis legato.

Si centum amphorarum vini legata fuerit electio et elegerim acetum, non tollitur mihi electio, si id quod elegerim non habuisset testator in numero vini; sed id [locum habet] cum non degustans elegero. fr. 2. § 3. 3 D. 33, 5.

Si electio scyphi legata mihi fuerit et — — — — — non tollitur mihi electio, nisi forte et alia sciens existere inter praesentes electione fui contentus. fr. 4.

Et haec quidem, sive dolo heredis id evenerit sive sorte. fr. 5.

Si elegerit legatarius, non amplius potest poenitentia ductus aliud eligere; statim enim cum dixit eius factum est quod elegit. fr. 20.

Si legavero tibi lancium electionem ex his quae sint tempore mortis meae accipis eam, quam vis. fr. 22.

¹ supple: ὁ διαθέμενος. ² habet Syn. ³ habet Syn.

B. λγ'. ι. ε'.

ΤΙΤΛΟΣ Θ', ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΔ'

περὶ οἴνου οἴνου ἐλαίου ληγατευθέντος.

α'. Οἴνου ληγατευομένου καὶ τὸ ὄξος περιέχεται ὅπερ ὁ διαθήμενος εἶχεν ἐν ἀριθμῷ οἴνου: —¹
fr. 1. D. 33, 6.

Ἐὰν ἐπιλογὴν ἑκατὸν κεράμων ληγατεύσω σοι, ἔχεις τὴν ἐκ τῆς διαθήκης ἀγωγὴν εἰς τὸ γεύσασθαι καὶ τὴν παριστῶσαν τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ διαφέρειν: —
fr. 2. § 1.

δ'. Ἐὰν ληγατεύσω ἐλαίον μὴ προσθεῖς τὴν ποιότητα, οὐ ζητεῖται ποίῳ εἶωθα κεχρησθῆναι ἢ ὁ τοῦ κλίματος ἐκείνου· ἀλλὰ ἄδειαν ἔξει ὁ κληρονόμος ὃ βούλεται δοῦναι: —
fr. 4.

ε'. Ἐὰν ῥητὸν οἴνου ποσὸν ἐκ τοῦ γενησομένου ἐν τῷδε τῷ ἀγρῷ ληγατεύσω σοι καὶ μὴ γένηται τοσοῦτος, οὐδὲν πλεον τοῦ γενομένου λαμβάνεις: —²
fr. 5.

ζ'. Ἐὰν εἶπω δοθῆναι τὸν ἐν κεράμοις ἢ κάδοις οἴνον, καὶ τὰ ἀγγεῖα περιέχονται καὶ ἐὰν τὸν οἴνον μετὰ τῶν κεράμων ληγατεύσω, καὶ τὸν ἐν πίθοις δοκῶ ληγατεύειν, ὡς περὶ ἐὰν πάντας τοὺς δούλους μου μετὰ τῶν πεκουλίων αὐτῶν ληγατεύσω καὶ οἱ μὴ ἔχοντες πεκούλια δίδονται: —³
fr. 6.

η'. Ἐὰν εἶπω τῇ γυναικί μου λαβεῖν οἴνον ἐλαίον μέλι ἄλλο τι καὶ μὴ προσθήσω τὸ ποσόν, ὅσον ἐκ τούτων τῶν εἰδῶν κατέλιπον λαμβάνει: —⁴ fr. 7 pr.

ιγ'. Ἐκείνα τὰ ἀγγεῖα τῷ ληγάτῳ τοῦ οἴνου περιέχεται ὅσα διὰ τὴν παροῦσαν χρῆσιν αὐτῶν ἔχουσιν, ὡς οἱ κέραμοι καὶ οἱ κάδοι· οὐ μὴν τὰ ἐπὶ τῷ διηνεκῶς ἐν αὐτοῖς φυλάττεσθαι: —
fr. 14.

ις'. Ἐὰν γλυκέα σοι ληγατεύσω καὶ οὐδὲν ἕτερον εἶπω, πάντα τὰ πινόμενα γλυκέα δοκῶ λέγειν, οἶον οἰνομέλι καὶ τὸν τετριμμένον καὶ τὸ ἔψημα καὶ τὰ ὅμοια, καὶ ἀπὸ τῶν ἀρωμάτων σταπίδας καὶ σχάδας [καὶ] φρονίκας. εἰ δὲ εἶπω οἴνον ἀμυναῖον καὶ πάντα τὰ γλυκέα, τὰ πόσιμα μόνον γλυκέα λαμβάνεις διὰ τοῦ μνησθῆναι οἴνου: —
fr. 16.

B. λγ'. ι. ζ'.

ΤΙΤΛΟΣ Ι', ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΔ'

περὶ κατασκευῆς ἡγῶν τῶν πρὸς ἐπιτηδεύσαν ληγατευθέντων.

ιβ'. Ἐὰν εἶπω δοθῆναι τῇ γαμετῇ μου πάντα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ μου, αἱ ἀσφαλεῖαι τῶν χρεωστῶν καὶ τὰ τῶν δούλων ὀνητικὰ καταλιμπάνειν [οὐ δοκῶ, εἰ μὴ τῶν δούλων] οὕς αὐτὴν ἡβουλήθη⁵ λαβεῖν: —
fr. 12. § 45. D. 33, 7.

ιδ'. Τῷ ἐξοπλισμῷ τοῦ λούτρον καὶ ὁ βαλανεύς καὶ ὁ ἐγκανυστὴς περιέχεται: —
fr. 13. § 1. 14.

¹ habet Syn. ² habet Syn. ³ habet Syn.⁴ habet Syn. ⁵ —θημεν cod.

TITULUS IX, LIBRI XLIV

l. 33. t. 6.

de frumento vino oleo legatis.

Vino legato et acetum continetur, quod testator habuit in numero vini. fr. 1. D. 33, 6.

Si electionem centum amphorarum legavero tibi, habes ex testamento actionem ad gustandum et [actionem] ad exhibendum in id quod interest.

fr. 2. § 1.

Si legavero oleum non addens qualitatem, non quaeritur quonam solitus fuerim uti vel quod fuerit regionis illius, sed habebit facultatem heres quod velit dandi.

fr. 4.

Si certam vini quantitatem ex eo quod nascetur in hoc fundo legavero et tantum non fuerit natum, nihil amplius quam natum est accipis.

fr. 5.

Si dixero dari in amphoris vel cadis vinum et vasa continentur et si vinum cum amphoris legavero, et id quod in doliis [est] videor legare; sicuti cum omnes servos meos cum peculiiis eorum legavero et ii qui non habent peculia dantur.

fr. 6.

Si dixero uxori meae, ut accipiat vinum oleum mel aliudve quid et non addidero quantitatem, quantum ex his rebus reliquero, capiet.

fr. 7 pr.

Illa vasa legato vini continentur quaecumque ad praesentem usum eorum habent, veluti amphorae et cadi; non vero ea quae ad perpetuo usum servantur.

fr. 14.

Si dulcia legavero tibi et nihil aliud dixero, omnia quae bibuntur dulcia videor dicere, sicuti mulsum et passum et defrutum et similia et ex aromatibus uvas et ficos [et] palmas. quod si dixero: vinum aminaeum et omnia dulcia, posculenta modo dulcia capis propter mentionem vini.

fr. 16.

TITULUS X, LIBRI XLIV

l. 33. t. 7.

de instrumento seu de iis quae ad ministerium pertinent legatis.

Si dixero dari uxori meae omnia quae in domo erant, cautiones debitorum emptionesque servorum relinquere [non videor, nisi servorum] quos eam voluerim accipere.

fr. 12. § 45. D. 33, 7.

Instrumento balinei balneator et fornacator continetur.

fr. 13. § 1. 14.

B. 18.
Διγ²/ι. α'.

ΤΙΤΛΟΣ ΙΔ', ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΔ'

περὶ τροφείων ληγατευθέντων.

- ζ. Ταῖς διατροφαῖς καὶ ἡ τροφή καὶ ἡ ἐσθλὴς καὶ οἰκησις περιέχεται: —¹ fr. 6. D. 34, 1.
- ζ. Οὐ μὴν καὶ τὰ πρὸς μάθησιν τέχνης, εἰ μὴ καὶ ταῦτα ἠβουλήθη δοθῆναι ὁ διαθέμενος: — fr. 6 fin. 7. D. ib.
- ϝ. Ἐὰν διατροφὰς καὶ ἐσθλῆτας ἐτησίαις ληγατεύσω καὶ μετὰ ταῦτα εἶπω τοὺς ἀγροὺς μου ὑποκεῖσθαι καὶ ἐκ τῶν προσόδων αὐτῶν ταῦτα χωρηεῖσθαι, καὶ μὴ τοσαύτη γένηται πρόσοδος, ἀμείωτα ταῦτα δίδωσιν ἡ κληρονόμος: — fr. 12.
- ιδ. Ἐὰν ἀνήβοις ληγατεύσω διατροφὰς καὶ μὴ δεικνύται ἕως πότε ἠθέλησα λαμβάνειν αὐτοὺς, ἕως οὗ ζῶσι λαμβάνουσιν. εἰ δὲ εἶπον μέχρι τῆς ἡβῆς, εἰ μὲν ἄρρη, ἕως τοῦ ὀκτῶ καὶ δεκάτου ἔτους, εἰ δὲ θήλεια, τοῦ τεσσάρων καὶ δεκάτου λαμβάνει. ἐπὶ μόνων δὲ τῶν διατροφῶν φιλαγάθως οὕτως ἡ ἡβῆ ὀρίζεται: —² fr. 14 pr. § 1.
- ιε. Ἐὰν εἶπω δοθῆναι ὅσα ζῶν ἐδίδων, καὶ διάφορός ἐστιν ἡ δόσις, τοῖς ἐν καιρῷ τελευτῆς μου δεῖ προσέχειν: —³ fr. 14. § 2.
- Ἐληγάτευσσα τῷ ἀπελευθέρῳ μου ἐτησίαις διατροφὰς ἐὰν διάγῃ μετὰ τῶν υἱῶν μου, πειθαρχῶν τῇ αἰρέσει λαμβάνει αὐτὰ καὶ μετὰ θάνατον τῶν παίδων: — fr. 20. § 3.
- fol. 68^r. κα'. Ἐὰν τροφὰς ἢ ὀψώνια ληγατεύσω σοι οὔτε ἐσθλῆτα οὔτε οἰκῆσιν οὔτε ὑπόδημα λαμβάνεις, ἀλλὰ μόνην τροφήν.⁴ fr. 21. D. 34, 1.

ΤΙΤΛΟΣ ΙΕ', ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΔ'

περὶ χρυσοῦ ἀργύρου καθαροῦ κοσμίων ἢ μύρων καὶ ἀνδραμάντων ληγατευθέντων.

- α. Ἐὰν ἐμοὶ μὲν ἡ ἐσθλὴς πᾶσα, σοὶ δὲ ἡ γυναικεία ληγατευθῆ, ὑπεξηρημένης τῆς γυναικείας πᾶσαν λαμβάνω. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν: — fr. 1 pr. D. 34, 2.
- Ἀργύρου ληγατευομένου, οὐκ ἐν εἴδει ἀλλ' ἐν σταθμῶ διδοὺς ὁ κληρονόμος τὴν ἀποτίμησιν αὐτοῦ ἐλευθεροῦται. fr. 1. § 1 ib.
- Ἐν τῷ θέματι εἰ καὶ ἀλλότρια φανῶσι τὰ πράγματα, ἅπερ ἐνόμισα ἴδια, χρεωστῆ αὐτὰ ὁ κληρονόμος. fr. 10 in fine.
- Ἐὰν ἀργύρου ἐσκευασμένου λίτραι ληγατευθῶσιν, οὐ περιέχονται ταῖς λίτραις τὰ ἐν τοῖς

TITULUS XIV, LIBRI XLIV

de alimentis legatis.

l. 34.
Dig. t. 1.

- Alimentis et cibaria et vestis et habitatio continentur. fr. 6. D. 34, 1.
- Non autem et quae ad artis disciplinam pertinent, nisi et haec voluerit dari testator. fr. 6 fin. 7. D. ib.
- Si alimenta et vestimenta annua legavero et postea dixero praedia mea obligata esse et ex eorum redditibus talia praestari, et si non tantus fuerit redditus, sine minutione ea dabit heres. fr. 12.
- Si impuberibus legavero alimenta et non apparet quousque voluero eos accipere, donec vivant, capient. si vero dixero usque ad pubertatem, si mas est, usque ad octodecimum annum, si vero femina, usque ad quartumdecimum capiet. in solis vero alimentis ita benigne pubertas definitur. fr. 14 pr. § 1.
- Si dixero dari quae vivens dabam et diversa fuit datio, [praestationes] quae [factae sunt] tempore mortis meae spectari oportet. fr. 14. § 2.
- Legavi liberto meo annua alimenta, si vixerit cum filiis meis: conditioni parens accipit ea et post mortem filiorum. fr. 20. § 3.
- Si alimenta vel cibaria legavero tibi, neque vestem neque habitationem neque calceamenta accipis, sed tantum alimentum. fr. 21. D. 34, 1.

TITULUS XV, LIBRI XLIV

de auro argento mundo vel unguentis et statuis legatis.

- Si mihi vestis omnis, tibi vestis muliebris legata fuerit, praeter muliebrem, omnem accipio. idem [est] et in ceteris speciebus. fr. 1 pr. D. 34, 2.
- Argento legato, non in specie sed in pondere dans heres aestimationem eius liberatur. fr. 1. § 1.
- Hoc casu et si aliena (esse) apparuerint res, quas meas putavi, debet eas heres. fr. 10 in fine.
- Si argenti facti librae legentur, non continentur in libris vasorum emblemata; si vero argentum

¹ habet Syn. ² habet Syn. ³ habet Syn.

⁴ ex schol. Bas. F. Hb.

σκέυσειν ἐμβλήματα· εἰ δὲ ἄργυρος ἐσκευασμένος ληγατευθῆ, περιέχονται· εἴκει γὰρ τῷ ἄργύρῳ ὅσα τῇ αὐτοῦ πλάξει ἦνωται, ὡς τὰ χρυσᾶ πλούμα καὶ πορφυραὶ μέρος εἰσὶ τοῦ ἱματίου εἰ καὶ μὴ γέγονε νῆμα τῶν πλουμίων· —

fr. 19. § 5,

Τῷ ληγάτῳ τοῦ χρυσοῦ τὰ μόνον κεχρυσωμένα οὐ περιέχονται οὔτε τὰ ἐν τῷ ἄργύρῳ χρυσᾶ ἐμβλήματα. δακτύλιοι μέντοι χρυσοὶ περιέχονται.¹

fr. 19. § 6.

Ἐάν τινι ληγατευθῆ ὁ πρὸς βρώσιν ἄργυρος — — — — εἰς πόσιν καὶ βρώσιν περιέχεται καὶ τὸ χειριβόξιστον. τὰ μέντοι κακάβια καὶ τὰ μηλιάρια καὶ οἱ τήγανοι καὶ τὰ τοιαῦτα τοῦ ἐξοπλισμοῦ εἰσὶ τοῦ μαγειρικοῦ. fr. 19. § 12.

κβ'. Ἐπὶ ληγάτῳ τῆς ἐσθῆτος οὔτε στήμων οὔτε ῥοδάνη περιέχεται ἀλλ' ἡ τελείως ὑφανθεῖσα κὰν μήπω ἐτμήθη τοῦ ἴστοῦ· — fr. 22.

B. 18.²

ΤΙΤΛΟΣ Ιε', ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΔ'

τ' Διγ' 1. γ'

περὶ ἐλευθερίας χρεῶν ληγατευθείσης καὶ περὶ πλαστής αἰτίας καταβολῆς ληγάτου καὶ τοῦ πίστει καταλειφθέντος.

α'. Τοῖς χρεώστασις πᾶσι καλῶς τὰ παρ' αὐτῶν χρεωστούμενα ληγατεύεται, εἰ καὶ δεσπόται εἰσὶν ὧν χρεωστοῦσιν. fr. 1 pr. D. 34, 3.

Καλῶς ὁ δανειστής ληγατεύει τῷ χρεώστῃ ἐνέχυρον καὶ ἀναλαμβάνει αὐτὸ πρὶν ἢ καταβάλλῃ τὸ χρέος· οὐ δοκεῖ δὲ καὶ τὸ χρέος ἐκ τούτου ληγατεύεσθαι, εἰ μὴ καὶ ἐτέρωθεν δειχθῆ.³

fr. 1. § 1.

Ἐὰν μόνῳ τῷ χρεώστῃ ληγατεύσω ἐλευθερίαν χρέους οὐ διαβαίνει τὸ ληγάτον εἰς τὸν κληρονόμον αὐτοῦ, εἰ μὴ περιόντα τὸν χρεώστην ἐπεχείρησεν ἀπαιτῆσαι ὁ κληρονόμος μου. τὸ γὰρ προσωπικὸν εἰς κληρονόμους οὐ διαβαίνει, ὡς περὶ καὶ ἐπὶ δουλείας προσωπικῆς. αἱ δὲ ἐλευθερίαι χρέους γενικαὶ κατὰ πρόληψιν εἰσι, κὰν μὴ γένηται μνήμη κληρονόμου. εἰ δὲ τοῦ χρεώστου μνημονέυση, οὐκ ἔρρωται. fr. 8. § 3. 4. D. 34, 3.

fol. 68^v.

Καὶ τῷ χρεωστοῦντί μοι παραθήκην ἢ τὸ ἐν χρήσει δοθῆν ἢ ἐνέχυρον ἢ ἀπὸ κλοπῆς καλῶς ληγατεύω τούτων ἐλευθερίαν. fr. 8. § 7.

Ἀφῆλιξ διατιθέμενος εἶπεν· „μηδεὶς ποιήσει τῷ κουράτορι μου ζήτησιν· ἐγὼ γὰρ τὰ ἐμὰ διαφήσα πράγματα.“ εἴαν τι κατὰ δόλον ἐποίησεν ἢ πράγματα ἔχει τοῦ διατιθεμένου, ἀπαιτεῖται αὐτά. fr. 20. § 1.

κγ'. Ὅτε ληγατεύσω μὴ ἀπαιτηθῆναι χρέος τοῦ κληρονόμου, ἐκεῖνο δοκῶ λέγειν τὸ μείναν ἐν

factum legetur, continentur: cedunt enim argento quaecumque speciei eius iuncta sunt, sicuti aurei clavi et purpurae pars sunt vestimenti, et si nondum factus sit clavorum contextus. fr. 19. § 5.

Legato auri quae tantum inaurata sunt non continentur; neque argento addita aurea emblemata; anuli vero aurei continentur. fr. 19. § 6.

Si cui legatum fuerit argentum — — — — ad esum et potum continetur et aquiminarium. sed caccabi et miliaria et sartagine et similia instrumenti sunt culinarii. fr. 19. § 12.

In legato vestis neque stamen neque subtemen continetur, sed quae perfecte contexta est quamvis nondum sit desecta. fr. 22.

TITULUS XVI, LIBRI XLIV

l. 34.
Dig. t. 3.

de liberatione debitorum legata et de falsa causa solutionis legati et fideicommissi.

Debitoribus omnibus recte quae ab eis debentur legantur, quamvis domini sint eorum quae [dare] debent. fr. 1 pr. D. 34, 3.

Recte creditor legat debitori pignus et recipit [debitor] priusquam solvat debitum; non videtur autem et debitum per hoc legari, nisi aliunde probetur. fr. 1. § 1.

Si soli debitori legavero liberationem debiti, non transit legatum in heredes eius, nisi viventem debitorem coepit convenire heres meus. quod enim personale est, id in heredes non transit, sicuti et in servitute personali [dicitur]. liberationes autem debiti per praesumptionem generales sunt, quamvis non fiat mentio heredis. si vero debitoris [non] faciat mentionem [testator], non valet [legatum]. fr. 8. § 3. 4. D. 34, 3.

Etiam ei qui debet mihi ex deposito vel commodato vel pignore vel furto recte lego horum [debitorum] liberationem. fr. 8. § 7.

Minor in testamento ait: „nemo faciat curatorio meo quaestionem. ego enim meas res administravi“: si quid per dolum fecit aut res retinet testatoris, propterea convenitur. fr. 20. § 1.

Cum legavero non peti debitum heredis, id videor legare quod manet in obligatione. si igitur

¹ habet Syn. ² λα' cod. ³ habet Syn.

ἐνοχῆ. ἐὰν οὖν πρὸ τῆς ἐνοσίξεως τῆς διαθήκης καταβληθῆ, οὐ περιέχεται. εἰ δὲ μετὰ τὴν ἐνοσίξιν πρὸ ὑπείσελεύσεως ἀπαιτήται, ἀναλαμβάνεται, ἐν ᾧ τὴν τοῦ διαθεμένου γνώμην ἴδει ὁ ἀπαιτήσας· δόλω γὰρ ἔοικεν. fr. 24.

Ἐὰν ληγατεύσω τῇ γυναικί μου πενήκοντα νομίσματα [εἰπῶ]ν αὐτὰ χρεωστῆν αὐτῇ καὶ ἐναγαροῦσα περὶ χρέους ἠτηθηῆ, δύναται μετὰ ταῦτα ὡς ἀπὸ ληγάτου ἀπαιτεῖν αὐτά· εἰ δὲ σὺν ἐληθείᾳ χρέος ἦν, ἄκυρον τὸ ληγάτον. fr. 28. § 13. 14.

B. λδ' τῶν
Διγ' / ἰ. δ'.

ΤΙΤΑΟΣ ΙΖ', ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΔ'

περὶ ἀφαιρέσεως καὶ μεταφορᾶς ληγάτων ἢ φιδεικομίσσων.

α'. Ἐὰν ληγατεύσω πλατεῖαν ὁδὸν [καὶ] ἀφέλωμαι τὴν στενήν, οὐκ ἐρρωται ἡ ἀφαιρέσις· οὐ γὰρ δύναται πλατεῖα ὁδὸς εἶναι χωρὶς τῆς στενῆς. fr. 1. D. 34, 4.

Ἐὰν ληγατεύσω σοι ἑκατὸν νομῆ ἐν διαθήκῃ, ἐν κωδικέλλοις δ' εἶπω μόνον πενήκοντα λαβεῖν σε, δοκῶ τὰ ἄλλα πενήκοντα ἀφαιρεῖσθαι. fr. 3. § 10.

κθ'. Ἐὰν ληγατεύσας τῷ ἀπελευθέρῳ, ὕστερον ἐν τῇ διαθήκῃ εἶπω αὐτὸν ἀχάριστον, οὐκ ἀπαιτεῖ τὸ ληγάτον. fr. 29.

ΤΙΤΑΟΣ ΙΗ', ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΔ'

περὶ πραγμάτων ἀμφιβόλων ληγατευόμενον καὶ περὶ ἀφανῶν προσώπων.

γ'. Ἐν τοῖς ἀμφιβόλοις οὐκ ἐκάτερον λέγομεν, ἀλλ' ὅπερ [βουλ]όμεθα· τοιγαροῦν ὁ λέγων ἄλλο ἢπερ βούλεται οὔτε ὅπερ ἐκφωνεῖ λέγει, ἐπειδὴ ἄλλο θέλει, οὔτε ὅπερ θέλει ἐπειδὴ οὐκ ἐ[ξε]-φώνει αὐτό. fr. 3. D. 34, 5.

δ'. Ὅτε τὸ ὄνομα τοῦ ληγαταρίου ἐν τῇ διαθήκῃ μὴ γράφεται, δοκεῖ μηδὲν δίδοσθαι. fr. 4.

θ'. Δύο παῖδας ἀνήβους ἔχων ὑπεκατέστησά σε τῷ τελευταίῳ ἀποθνήσκοντι, ἐὰν ὁ εἷς προαποθάνῃ, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐξ ἀδιαθέτου διαδέχεται αὐτὸν καὶ σὺ τὸν δεύτερον ἐκ τῆς ὑπο[κατα]στάσεως. εἰ δὲ οἱ δύο ὁμοῦ ἀποθάνωσι, τοῖς δύο γίνῃ κληρονόμος, κἂν τῷ τελευταίῳ ἀποθνήσκοντι ὑπεκατέστησά σε· καὶ ὁ ἕνα γὰρ μόνον υἱὸν ἔχων καλῶς ὑποκαθίστησι τῷ τελευταίῳ ἀποθνήσκοντι καὶ ὁ εἷς μόνος συγγενὴς λέγεται ἀγχιστος: — fr. 9 pr. D. 34, 5.

Ἐὰν ἐν πολέμῳ μετὰ τοῦ υἱοῦ μου ἀποθάνω, πρῶτος πιστεύομαι τελευτᾶν [fr. 9. § 1] εἰ δὲ ἀπε-

ante apertas tabulas solutum sit, non continetur. si vero post apertas tabulas ante aditionem conveniatur, recipit, cum testatoris voluntatem noverit petitor: dolo enim simile [id] est. fr. 24.

Si legavero uxori meae quinquaginta aureos, dicens [me] eos debere ei et agens de credito [ea] victa fuerit, potest deinde tanquam ex legato eos petere. Sin autem revera debitum erat, inutile [est] legatum. fr. 28. § 13. 14.

TITULUS XVII, LIBRI XLIV

de ademptione et translatione legatorum vel fideicommissorum.

l. 34.
Dig. t. 4.

Si legavero viam et iter ademero, non valet ademptio; non enim potest esse via sine itinere. fr. 1. D. 34, 4.

Si legavero tibi centum aureos in testamento, in codicillis autem dixero solum quinquaginta te capere, videor cetera quinquaginta ademere. fr. 3. § 10.

Si cum legavissem liberto, postea in testamento dixero eum ingratum, non petit legatum. fr. 29.

TITULUS XVIII, LIBRI XLIV

de rebus dubiis legatis et de incertis personis.

In rebus dubiis non utrumque dicimus, sed id solum quod volumus: itaque qui dicit aliud quam ipse vult, is neque id quod pronuntiavit dicit, quoniam aliud vult; neque id quod vult, quoniam id non pronuntiavit. fr. 3. D. 34, 5.

Cum nomen legatarii in testamento non scribitur, videtur nihil dari. fr. 4.

Duos filios impuberes habens substitui te ei qui ultimus decesserit, si unus antea moriatur, frater eius ab intestato ei succedit et tu alteri ex substitutione; si vero ambo simul moriantur, utriusque eris heres, quamvis ei qui ultimus decesserit te substituerim; et qui unum tantum filium habet recte substituit ei qui ultimus mortuus erit, et unus solus cognatus dicitur proximus. fr. 9 pr. D. 34, 5.

Si in bello eum filio meo mortuus fuero, prior credor decessisse; [fr. 9. § 1] si vero libertus et filius

λεύθερος καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἅμα τελευτήσωσι διὰ τὴν τιμὴν τοῦ πατρονος, ἵνα κληρονομήσῃ, δοκεῖ προτελευτᾶν ὁ υἱός: — fr. 9. § 2. D. 34, 2.

Καὶ ὅτε περὶ κέρδους προικὸς σκοπεῖται τῶν συνοίκων ἅμα τελευτῶντων ἢ γυνὴ προαποθνήσκῃ κατὰ πρόληψιν. fr. 9. § 3. D. 34, 5.

Ἐάν μετὰ τοῦ υἱοῦ μου ἀποθάνω, εἰ μὲν ἔφηβος ἦν, ἐγὼ δοκῶ προτελευτᾶν· εἰ δὲ ἀνήβος ἦν, τὸναντίον. fr. 9. § 4.

καβ. Εἰ δὲ ἐλευθερίαν ὑπὸ αἵρεσιν ἐάσω δούλῃ, τὴν, ἐὰν πρῶτον ἄρῃεν τέκῃ καὶ ἐν μῆϊ γαστρὶ ἄρῃεν καὶ θῆλυ τέκῃ καὶ μὴ δείκνυται ποῖον πρότερον, ὁ ἄρῃην δοκεῖ προτίκτεσθαι καὶ ἢ μὴ ἐλευθεροῦται καὶ ἢ θυγάτηρ εὐγενὴς τίκτεται· ἐν γὰρ τοῖς ἀμφιβόλοις τὸ φιλέγαθον προκρίνομεν. fr. 10. § 1.

Ἄσάκις ἐν ἀγωγαῖς ἢ παραγραφαῖς ἀμφιβάλλεται φράσις, τὴν πρὸς σύστασιν τοῦ ὑποκειμένου πράγματος δέχεσθαι δεῖ καὶ οὐ τὴν πρὸς ἀναίρεσιν.¹ fr. 12.

ιδ. Καλῶς ληγατεύω τοῖς μέρτυσι τῆς διαθήκης. fr. 14.

Ἐάν τις ἐπιδιδόνς ὑπὲρ γυναικὸς προῖκα τὴν ἐπανάδοσιν εἰς ἑαυτὸν ἐπερωτήσῃ, τελευτώσῃ αὐτῆς ἐν τῷ γάμῳ, καὶ ἅμα μετὰ τῆς γυναικὸς τελευτήσῃ, οὐ παραπέμπει τὴν ἐπερωτήσιν τοῖς κληρονόμοις αὐτοῦ, ἐπειδὴ μὴ ἐπέζησεν.² τὸ αὐτὸ ἐστὶν εἰ καὶ σὺν τῷ ἀνδρὶ ὁ ἐπερωτήσας ἐτελεύτησεν. fr. 16 pr. § 1.

ιζ. Τὸ αὐτὸ ἐστὶ καὶ ὅτε ληγατεύω τῇ γυναικί μου τὴν προῖκα καὶ ἅμα τελευτῶμεν. fr. 17.

Ἐν τοῖς ἀμφιβόλοις ἐρρωταῖ τὸ πραχθῆν, οἷον ὅτε πέτρον ἐπερωτῶ καὶ εἰσι πολλοὶ πέτροι ἢ γενικῶς δούλον ἢ ἐν καρταγένῃ καὶ εἰσι δύο καρταγέναι: — fr. 21 pr.

Ἐν τοῖς ἀμφιβόλοις δεῖ σπεύδειν ἐρρωσθαι τὸ καλῇ πίστει συνάλλαγμα, εἰ μὴ φανερῶς ἐστὶ παράνομον. fr. 21. § 1.

κβ. Ὅτε μὴ μετὰ ἐφήβου παιδὸς ναυαγεῖ, πρώτη κατὰ πρόληψιν τελευτᾷ.³ fr. 22.

κδ. Τὰ ἀμφιβόλως ἢ προπετῶς ἐν διαθήκῃ γραφόμενα φιλεγάθως ἐρμηνευτέον πρὸς ὃ πιθανόν ἐστὶν ἐνθυμηθῆναι τὸν διαθέμενον.⁴ fr. 24.

κε. Οὕτως εἶπον· „ὃν εἶπω τῷ κληρονόμῳ μου ἐλευθερῶσαι ἐλεύθερος ἔστω, ὅτινι εἶπω αὐτὸν δοῦναι δότω“. ἐὰν διὰ τινῶν τεκμηρίων ἢ βούλῃ μου δείκνυται, πληροῦται. fr. 25. D. 34, 5.

fol. 65v.

eius simul mortui sint, propter honorem patroni, ut succedere possit, videtur antea decessisse filius.

fr. 9. § 2.

Cum de lucro dotis quaeritur, coniugibus pariter defunctis, uxor antea decedere [creditur] per praesumptionem. fr. 9. § 3.

Si cum filio meo moriar isque pubes sit, ego videor antea decedere; si vero impubes sit, contra. fr. 9. § 4.

Si libertatem sub condicione reliquero ancillae, si prius marem pepererit, et in eodem partu marem et feminam pepererit et non liqueat utrum prius, mas videtur antea nasci et mater libertatem adsequitur et filia ingenua nascitur; nam in dubiis rebus quod humanum est probamus. fr. 10, § 1. *regula.*

Quoties in actionibus vel exceptionibus dubia est dictio, eam [significationem] quae ad servandam rem qua de agitur [pertinet] accipi oportet, non eam quae ad [eam rem] tollendam [pertinet]. fr. 12.

Recte lego iis, qui testes in testamento sunt. fr. 14.

Si quis cum dederit pro muliere dotem restitui eam sibi stipulatus fuerit, mortua ea in matrimonio, ipse simul cum muliere decesserit, non transmittit stipulationem ad heredes suos, quoniam non supervixit. idem est et si cum viro stipulator decesserit. fr. 16. § 1. [cf. 18 pr.]

Idem est et cum legavero uxori meae dotem et simul moriamur. fr. 17.

In dubiis rebus valet quod actum est, veluti cum Petrum [mihi dari] stipulor et sint plures Petri; vel generaliter servum, vel in Carthagine, et sunt duae Carthagines. fr. 21.

In rebus dubiis eo nitendum est, ut valeat bonae fidei contractus, nisi manifeste contra ius sit. fr. 21. § 1.

Si mater cum filio pubere naufragium fecerit, prior per praesumptionem moritur. fr. 22.

Quae dubie vel temere in testamento scribuntur humaniter intellegi oportet secundum quod veri simile est cogitasse testatorem. fr. 24.

Si dixi: „Quem dixero heredi meo manumittere, is liber esto: cui dixero dari, dato“: si per quaedam argumenta voluntas mea ostenditur, adimpletur [legatum]. fr. 25. D. 34, 5.

¹ sim. Syn. ² cod. ἐπιζήτησε, cfr. supra p. 51. 77.

³ Cf. Attaliata 39, § 6. ⁴ habet Syn.

- κς'. Ἡ ἀμφίβολος ἐπερώτησις κατὰ τοῦ ἐπερωτήσαντός ἐστιν.¹ fr. 26.
- κζ'. Ἐὰν ἐκ πολλῶν δούλων ἓνα θελήσω ἐλευθερωθῆναι καὶ μὴ δείκνυται ποῖον, οὐδεὶς ἐλευθεροῦται.² fr. 27.
- B. α'. ὁ ἄπο
ε. γ'. Διγ' κδ'.
ια'. Τὸ τοῖς πτωχοῖς καταλιμπανόμενον μὴ νομιζέσθω ἄδηλον: — c. 24. C. 1, 3.³
- λγ'. Ἐὰν τοῦ υἱοῦ [ἢ] τοῦ δούλου μου γραφέντος κληρονόμου, ἀθέμιτόν τι ἢ αἰσχρὸν ἐπὶ τιμωρία μου καταλειφθῆ, οὐκ ἔρρωται τὸ ληγάτον· οὔτε γὰρ μόνα τὰ εἰς ποινὴν τῶν κληρονόμων ἀσθενεῖ, ἀλλὰ πάντα εἰς βάρος τοῦ εἵτινος δῆποτε ἀναφαινόμενα ἀπὸ τελευταίας βουλήσεως ἐπιτεθέντα τινὲ ἄκυρά ἐστιν: — fr. 1. D. 34, 6.
- λδ'. Ἐὰν τις ἐν διαθήκῃ κληρονομίαν ἢ ληγάτον ἑαυτῷ προσγράψῃ καὶ ἔχῃ ὑποκατάστατον, εἰς αὐτὸν διαβαίνει τοῦτο. ὁ γὰρ τῆς πλαστογραφίας νόμος ἄκυροῖ τὰ τοιαῦτα καθ' ὁμοιότητα τῶν ἐνοστάσεων τῶν χάριν ἀνταμείψεως, οἷον· ἐὰν ὁ δεῖνα ποιήσῃ με κληρονόμον, ἔσται μου κληρονόμος: — fr. 1. D. 34, 8.
- λε'. Τὰ ἀσαφῶς γεγραμμένα, ὡς μὴ νοεῖσθαι τὴν ἔννοιαν αὐτῶν, ἀντὶ μὴ γεγραμμένων εἰσὶν· τὰ δὲ λοιπὰ ἰσχύει: —⁴ fr. 2.
- μδ'. Τὰ ληγατεύόμενα τοῖς ἡδὴ τελευτήσασιν ἢ τοῖς αἰχμάλωτισθεῖσι καὶ μὴ ἐπανελθούσιν ἀντὶ μηδὲ γεγραμμένων εἰσὶν: — fr. 4 pr. § 1.

ΤΙΤΛΟΣ ΙΘ', ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΔ'

περὶ αἰρέσεως καὶ δηλώσεως καὶ αἰτίας καὶ τρόπου αὐτῶν, ἅτινα ἐν διαθήκῃ περὶ ληγάτων γράφονται.

- γ'. Αἱ ἀδύνατοι αἰρέσεις ἐν ταῖς διαθήκαις ἀντ' οὐδενός εἰσιν.⁵ fr. 3. D. 35, 1.
- δ'. Ἐὰν ληγατεύσω τῇ θυγατρὶ μου ὅτε γαμηθῆ καὶ ἐν ζωῇ μου μετὰ τὸ διαθέσθαι με γαμηθῆ, πεπλήρωται ἡ αἴρεσις· οὐ πᾶσα δὲ συνάφεια, ἀλλ' ὁ κατὰ νόμον ἔρρωμένος γάμος, χάριν ποιεῖ τῇ ἀπαιτήσει τοῦ ληγάτου. κὰν πρῶτον παρανόμως συναφθῆ καὶ μετὰ ταῦτα συννόμως, κρατεῖ τὸ ληγάτον. εἰ δὲ ἄνηβος γαμηθῆ, οὐ πληροῖ τὴν αἴρεσιν. fr. 10 pr.
- ια'. Οὕτως εἶπον· Ἐπειδὴ ὁ μείζων υἱός μου ἔλαβεν ἐκ τῆς ἀρχῆς μου δέκα νομμ^α, λαβέτω καὶ ὁ μικρὸς δέκα νομμ^α. ἔρρωται ὡς αἰτία· ἢ μὲν γὰρ αἰτία εἰς παρελθόντα συντίθεται χρόνον, ἢ δὲ ποινὴ εἰς μέλλοντα: — fr. 12.

¹ Cf. Syn. ² habet Syn. ³ διγ. pro δια.; κα' habet cod. erroris genere frequentissimo. ⁴ habet Syn.

⁵ habet Syn.

Basil. T. VII.

Dubia stipulatio contra stipulatorem [intelligenda] est. fr. 26.

Si ex pluribus servis unum voluero liberari neque liquet quem, nemo liberatur. fr. 27.

Quod egenis relinquitur, id non existimetur incertum. c. 24. C. 1, 3.

Si, filio aut servo meo herede scripto, illicitum quid vel turpe in poenam meam relictum sit, non valet legatum; non solum enim ea, quae in heredum poenam sunt relicta, non valent, sed omnia in gravamen cuiusque ex ultima voluntate cui imposita inutilia sunt. fr. 1. D. 34, 6.

Si quis in testamento alterius hereditatem vel legatum sibi scripserit et habeat substitutum, in hunc transit id [quod relictum est] propter legem de falsis, quae talia infirmat ad similitudinem earum institutionum, quae ad mutua beneficia spectant, veluti: Si ille fecerit me heredem, erit mihi heres. fr. 1. D. 34, 8.

Quae ita obscure scripta sunt, ut non intellegatur eorum significatio, pro non scriptis habentur; cetera autem valent. fr. 2.

Quae legantur iis qui iam mortui sunt, vel captivis qui non redierint, pro non scriptis habentur. fr. 4.

TITULUS XIX, LIBRI XLIV

de condicione et demonstratione et causa et modo eorum quae in testamentis de legatis scribuntur.

Impossibiles condiciones in testamento pro nihilo habentur. fr. 3. D. 35, 1.

Si legavero filiae meae „cum nupserit“ et in vita mea post testamentum nupserit, adimpleta est condicio: non omnis autem coniunctio, sed matrimonium iure validum locum facit petitioni legati. Et si antea contra ius nupserit, postea vero legitime, valet legatum. si vero impubes nupserit, non adimplet condicionem. fr. 10.

Sic dixi: „quoniam maior filius cepit ex arca mea decem aureos, accipiat et minor decem aureos“. valet ut causa. nam causa in praeteritum confertur tempus, poena autem in futurum. fr. 12.

ιδ'. Ἐὰν ληγατεύσω εἰς καιρὸν γάμου, εὐθέως ὅτε γαμηθῆ ἡ πληροῦται ἢ αἵρεσις, εἰ καὶ μήπω εἰσῆλθεν εἰς τὸ κουβούκλειον τοῦ ἀνδρός· τὸν γὰρ γάμον οὐ τὸ συγκαθευθῆσαι ἀλλ' ἢ συναίνεσις ποιεῖ.¹ fr. 15.

ιε'. Τὰ μὲν ἔξωθεν τῆς διαθήκης ἀναφύμενα πρὸς τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιόν ἐστιν ἐξημερεύειν· τὰ δὲ ἐκ τῆς διαθήκης πρὸς τὴν ἀκρίβειαν τοῦ νόμου: — fr. 16.

Ἐὰν καὶ εἶπω· „Θωμᾶν τὸν μάγειρον ληγατεύω“ καὶ οὐκ ἐστὶ μάγειρος ὁ Θωμᾶς, ἔρρωται τὸ ληγάτον, ὡς περὶ καὶ εἰ πλανῶμαι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ληγαταρίου· τρόπος δὲ ἐστὶν ὅτε ληγατεύω τινὶ ἐπὶ τῷ ποιῆσαι τι, οἷον ἵνα εὐώχη — ἢ τινὶ μέρος ὧν ἔλαβε δόση: — fr. 17. § 2. 4.

ιβ'. Ἐκεῖνος λαμβάνει τὴν μονικιανὴν ἀσφάλειαν, εἰς ὃν ἀτονούσης τῆς αἵρεσεως μέλλει τὸ ληγάτον ἢ ἡ κληρονομία πολιτικῶς ἀρμόττεσθαι: — fr. 18.

ιγ'. Τὸ εἰπεῖν· ἔὰν πέτρος γέννηται κληρονόμος, δότω δέκα, οὐκ ἐστὶν αἵρεσις ἀλλὰ δήλωσις: — fr. 19. § 1.

Τότε δεῖ δοθῆναι, εἰ μὴ ὁ διαθέμενος ὡς αἵρεσιν αὐτὴν ἔγραψεν. ὁμοίως οὐκ ἐστὶν αἵρεσις τὸ εἰπεῖν· „ὅσα κεχρεώσθηται ἐν ἐφέσῳ λαβέτω παῦλος“. εἰ δὲ ληγατεύσω σοι, ἔὰν μὴ κληρονομήσῃ πέτρος, κληρονομοῦντος πέτρου, οὐ κεχρεώσθηται τὸ ληγάτον: — fr. 19. § 1.

Ἐὰν ἀπελεύθερος ληγατεύσῃ ὑπὸ αἵρεσιν τὴν· ἔὰν ὁ πατρῶν αὐτοῦ μὴ γέννηται κληρονόμος, [καὶ] κινήσας τὴν ἐναντίωσιν τῆς διαθήκης ὁ πατρῶν λάβῃ τὸ μέρος αὐτοῦ, ὁ συκληρονόμος αὐτοῦ τὸ ληγάτον οὐ δίδωσιν: — fr. 19. § 2.

ιδ'. Ἐὰν ληγατεύσω τῇ γυναικί μου ὑπὸ αἵρεσιν τὴν· ὅτε δὴ ποτε σχοίῃ παῖδας καὶ διαλυθῆσα ἐξ ἐμοῦ γαμηθῆ ἄλλῳ καὶ τεκνώσῃ ἐξ αὐτοῦ εἴτα πρὸς με ὑποστρέψῃ, οὐ λαμβάνει τὸ ληγάτον, ἐπειδὴ μὴ δοκῶ περὶ τῶν ἐν ζωῇ μου τικτομένων ἐξ ἄλλου λέγειν: — fr. 25.

ιε'. Τὸ εἰπεῖν· εἰ ἀποδώσοι τοὺς λογισμοὺς οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ εἰπεῖν ἀποδοῦναι τὰς λοιπάδας. ἔὰν μέντοι ὁ ὑπὸ τοιαύτην αἵρεσιν ἐλευθερωθεὶς χωρὶς δόλου καὶ ἀμελείας αὐτοῦ καὶ τοῦ δεσπότη περὶ τὴν ψῆφον πλανηθέντος ἦττον τῶν κεχρεωστημένων καταβέλλῃ, ἐλευθεροῦται: — fr. 32.

ιζ'. Ὀνομαστί ἐστὶ ληγατεύσαι τὸ ἐκφωνῆσαι τὸ κύριον ὄνομα. ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ καὶ ἡ δήλωσις τοῦ σώματος καὶ τῆς συγγενείας καὶ τῆς ἀγχιστείας καὶ τῆς τέχνης ἀντὶ ὀνόματος παρα-

Si legavero in tempus nuptiarum, statim cum nupserit adimpletur condicio, quamvis nondum in cubiculum viri [mulier] sit ingressa; nam matrimonium non concubitus sed consensus facit. fr. 15.

Quae extra testamentum incurrunt, ex bono et aequo intellegi oportet; quae vero ex testamento, iuxta supilitatem iuris. fr. 16.

Et si dixerō: „Thomam coquum lego“ et non est coquus Thomas, valet legatum, veluti et si erravero in nomine legatarii: modus autem est, cum lego alicui ut faciat aliquid; veluti, ut — — — — vel cui partem eorum, quae accepit, det. fr. 17. § 2. 4.

Ille accipit mucianam cautionem, cui deficiente condicione iure civili legatum vel hereditas competitura sunt. fr. 18.

Si quis dicat: „Si Petrus heres meus fiat, det decem“, non est condicio sed demonstratio. fr. 19. § 1.

Tunc dari debet, nisi testator in modum condicionis id scripsit. Item non est condicio si quis dicat „quidquid Ephesi debetur Paulus accipiat“. quod si tibi legavero „nisi heres Petrus factus fuerit“, Petrusque heres fiat, non debetur legatum. ibid.

Si libertus legaverit sub eam condicionem: „si patronus eius non fiat heres“, patronus[que] bonorum possessionem contra tabulas petens partem suam optinuerit, coheres eius legatum non dat. fr. 19. § 2.

Si legavero uxori meae sub condicione: „cum habeat filios“ et divertens a me alteri nupserit pepereritque ex eo, deinde ad me fuerit reversa, non accipit legatum; non enim videor de iis, quos me vivo pepererit ex alio, dicere. fr. 25.

Si quis dicat: „Si rationes redderit“, nihil aliud est quam si dixerit reddere reliqua. Si vero quis sub eiusmodi condicione manumissus sine dolo vel culpa, cum et dominus in calculo erraret, minus debito solverit, liber fit. fr. 32.

Nominatim legare est proprium nomen dicere. plerumque vero demonstratio corporis et cognationis et adfinitatis et artificii pro nomine accipitur et non distinguimus, utrum falsa [necne]

¹ habet Syn.; cod. εἰσῆλθον.